

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Братюк В.П.

*кандидат економічних наук, доцент,
Мукачівський державний університет*

МІСЦЕ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ СТРАХОВОГО ЗАХИСТУ

Особисте страхування – галузь страхування, що являє собою форму захисту від ризиків, які загрожують життю, здоров'ю і працездатності людини. Страховим випадком виступають наступні події: дожиття до визначеної дати, смерть, здоров'я, працездатності, у тому числі в результаті нещасних випадків.

Вцілому особисте страхування можна визначити як галузь страхової діяльності, яка забезпечує страховий захист громадян або підтримання досягнутого ними сімейного добробуту.

Особисте страхування має багато спільного з соціальним, насамперед це стосується у об'єктів страхового захисту громадян. Щодо відмінності між цими видами страхування, то вона полягає у підходах до джерел формування страхових фондів: для соціального основну частину складають кошти підприємств, установ, організацій, і лише в незначній частці – індивідуальні доходи, а для особистого страхування індивідуальні доходи є головним джерелом.

Особисте страхування регламентується законом України «Про страхування» [1].

При настанні в житті громадян несприятливих подій (хвороба, непрацездатність, інвалідність, смерть) турботу по підтримці певного рівня життя постраждалих та близьких бере на себе держава за рахунок соціального страхування. Проте держава не може повністю задовольнити соціальні потреби людей враховуючи обмеженість наявних фінансових ресурсів. За рахунок державного соціального страхування виплати здійснюються в розмірах, що не вистачає для забезпечення існуючих потреб. У міру зростання фінансових можливостей держави ці виплати збільшуються, проте їх величина в Україні далека від потреб страхувальників або застрахованих. Така ситуація створює об'єктивні умови для організації додаткового страхового захисту населення за рахунок їх власних ресурсів.

Додатковий страховий захист населення може бути організована як в індивідуальному порядку (наприклад, у вигляді накопичення засобів окремими громадянами на банківському вкладі), так і в колективній формі, у тому числі за допомогою укладення договору особистого страхування. Перший варіант доступний для обмеженого числа громадян, що мають достатньо високий рівень доходів, тоді як другою (за рахунок перерозподілу

невеликих сплачених внесків на користь осіб, з якими настав страховий випадок) може охопити мільйони людей з середніми і навіть низькими доходами. Тим самим особисте страхування виступає як доповнення до соціального страхування і забезпечення, підвищуючи ступінь страхового захисту громадян при настанні в їх житті несприятливих подій.

Проте цим призначення особистого страхування не обмежується. У його складі є велике коло видів страхування, які дозволяють накопичити необхідні суми до визначеного договором моменту шляхом сплати страхових внесків (платежів). Таким чином, за рахунок особистого страхування можна реалізувати інтереси заощадження населення. Поєднання ощадного і ризикового інтересу в особистому страхуванні дає певні переваги страховикам перед банками в залученні грошових коштів громадян. Акумуляовані ресурси страхові організації інвестують в розвиток економіки і отримують від цього великі доходи, істотна частина яких виплачується страхувальникам і іншим вигодонабувачами.

Особисте страхування об'єднує велике число видів, об'єктами яких є майнові інтереси, пов'язані з життям і здоров'ям застрахованих. Як галузь страхування воно може бути підрозділене на дві підгалузі страхування життя і страхування здоров'я. У основу такого ділення покладені об'єм зобов'язань страховика і термін страхування. Для *страхування життя* характерні страхові виплати при дожитті застрахованого до обумовленого моменту або в разі його смерті протягом дії договору, який полягає на тривалій термін (зазвичай 5-10 і більше років). Ці особливості зумовили специфіку розрахунку Тарифів по страхуванню життя з використанням таблиць смертності і норми прибутковості, Страхування життя отримав широкий розвиток в зарубіжних країнах, на нього доводиться приблизно половина всіх страхових премій, що збираються страховими організаціями. У економічно розвинених державах внески особистого страхування на душу населення коливаються від 1500 до 4000 дол., а страхові надходження складають від 4% ВВП (у США) до 10% (у Японії). Що стосується страхування здоров'я, то тут виплати проводяться при спричиненні шкоди здоров'ю застрахованого. Договори страхування полягають зазвичай на термін один рік і менш, а визначення страхових тарифів не зв'язане, як правило, з актуарними розрахунками.

У свою чергу, в кожній з названих підгалузей можуть бути виділені наступні групи страхування (рис. 1).

Страхування на випадок смерті об'єднує види страхування, умови яких передбачають страхову виплату тільки в разі смерті застрахованого. Страхування на дожиття включає види страхування, по яких передбачена виплата у зв'язку з дожиттям застрахованого до певного моменту (до закінчення терміну страхування, до певного віку або події). Для страхування від нещасних випадків та захворювань характерні виплати у зв'язку з втратою здоров'я, що настала в результаті нещасного випадку або хвороби. У медичне страхування (страхування медичних витрат) входять види страхування, по яких виплата у розмірі вартості лікування здійснюється при зверненні застрахованих по медичну допомогу.

Рис. 1. Класифікація особистого страхування [7]

Кожна з названих груп страхування існує в чистому вигляді і використовується на практиці. Разом з тим широко поширено поєднання різних страхових зобов'язань в одному договорі. Наприклад, за договором страхування від нещасних випадків і хвороб страховик, як правило, не обмежується компенсацією збитків при втраті здоров'я і зобов'язаний проводити виплату і в разі смерті застрахованого. Для страхової практики характерне так зване змішане страхування життя, яке сполучає в одному договорі страхування на випадок смерті, страхування на дожиття і страхуванні від нещасних випадків і хвороб.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про страхування» № 2665-III (2665-14) від 12.07.2001, ВВР, 2001, № 50, ст. 262.
2. Заїка Ю.О. Українське цивільне право. Навч. посіб. – К. Істина, 2010. – 312 с. (с. 113, 114-115).
3. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.В. Галюк, О.Х. Юлдашев. – К.: МАУП, 2005. – 240 с. – Бібліогр.: с. 232-233.
4. Харитонов Є.О., Старцев О.В. Цивільне право України: Підручник. – Вид. 2, перероб. і доп. – К.: Істина, 2011. – 816 с.
5. Бланд Д. Страхування: принципи і практика / Пер. з англ. – М.: Фінанси і статистика, 1998.
6. Журавльов Ю.М., Секерж І.Т. Страхування і перестраховка. – М.: АНКІЛ, 1993. – 298 с.
7. Шахов В.В. Страхування: підручник для вузів. – М.: ЮНІТІ, 2003. – 311 с.